

Крива Беверіджа для України знаходиться далеко від початку координат – рівень безробіття є досить високим. Чим більша ефективність процесу узгодження пропозиції робочих місць і пропозиції праці, тим ближче крива Беверіджа до початку координат. Отже, наявне неузгодження інтересів роботодавців і безробітних.

Результати дослідження дозволили зробити такі висновки: виконання закономірностей Оукена та Беверіджа пов'язано з рівнем конкурентоспроможності країни. Таким чином, підвищивши конкурентоспроможність, держава зможе більш ефективно використовувати важелі державного регулювання ринку праці та економіки в цілому. Для України пріоритетними у цьому напрямку мають стати заходи щодо реформування податкової та судової системи, зниження рівня корупції в суспільних і фінансових інститутах.

Отже, не можна розглядати ситуацію на ринку праці окремо від ситуації в країні в цілому, тобто до вирішення проблем ринку праці необхідно застосувати системний підхід. У розробці та реалізації заходів забезпечення

зайнятості мають брати участь не тільки Міністерство соціальної політики та державна служба зайнятості, а й Міністерство фінансів, Міністерство економіки, Нацбанк тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>. – Назва з екрана.
2. Diamond P. A. Mobility Costs, Frictional Unemployment and Efficiency / P. A. Diamond // *Journal of Political Economy*. – 1981. – № 89. – P. 798–812.
3. Schwab Klaus. The Global Competitiveness Report 2009–2010 / Klaus Schwab. – World Economic Forum. – Geneva : Switzerland.
4. Schwab Klaus. The Global Competitiveness Report 2010–2011 / Klaus Schwab. – World Economic Forum. – Geneva : Switzerland.
5. Mortensen D. T. Job Creation and Job Destruction in the Theory of Unemployment / D. Mortensen, C. Pissarides // *Review of Economic Studies*. – 1994. – № 61. – P. 397–415.

УДК 331.5

УДОСКОНАЛЕННЯ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ ЗАЙНЯТОСТІ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Л. С. Борданова

Стан ринку праці в Україні упродовж 2008–2009 рр. суттєво погіршився через економічну кризу. Найбільш гостро ситуація проявилася на молодіжному сегменті ринку праці – поглибилися проблеми, пов'язані з професійною підготовкою, працевлаштуванням, зайнятістю молоді, яка є найменш соціально захищеним суб'єктом ринку праці. Отже, вивчення проблем зайнятості молоді є актуальним не лише з наукового погляду, але й з позиції реальної соціально-економічної практики, оскільки молодь є головною продуктивною силою суспільства. В сучасних умовах виникає необхід-

ність детальніше розглянути теорії зайнятості, діяльність державної служби зайнятості та визначити способи розв'язання проблем працевлаштування молоді на ринку праці.

Класичну теорію зайнятості досліджували такі відомі економісти минулого, як Л. Роббінс, Ф. Хайєк, А. Сміт, Д. Рікардо. Такі класики, як Ж. Сей, М. Фрідман, Ф. Махлуп вважали, що ринкова система здатна забезпечити повне використання ресурсів, у тому числі й ресурсів робочої сили. Вони стверджували, що повна зайнятість є нормою ринкової економіки, а найкращою економічною політикою – політи-

ка невтручання держави. Теорія К. Маркса про зайнятість і безробіття дозволяє усвідомити сутність і причини безробіття, його вплив на становище робочого класу [1]. За теорією Дж. Кейнса, при капіталізмі не існує жодного механізму, який би гарантував повну зайнятість, а причини безробіття та інфляції криються не в зовнішніх причинах, а у самій економічній системі, що не може бути саморегульованою [2].

Метою статті є розробка напрямів удосконалення молодіжної політики зайнятості на основі аналізу її фактичного стану.

У сучасних умовах і складній соціально-економічній ситуації постає необхідність в ефективній організації політики зайнятості країни загалом і кожного з регіонів зокрема. Найбільш вагомо впливають на зайнятість населення, особливо молоді, загальний стан і структурні зміни в економіці, державна політика зайнятості населення. Зростаюча напруга на українському ринку праці молоді вимагає глибокого втручання держави в процес регулювання зайнятості населення віком з 15 до 35 років з метою проведення ефективної політики зайнятості – сукупності мір прямого та непрямого впливу на соціально-економічний розвиток суспільства та кожного його члена.

Досвід передових країн з ринковою економікою свідчить, що держава повинна насамперед спрямовувати свої дії на утримання стихійного регулювання попиту та пропозиції робочої сили на молодіжному ринку праці, регулювати створення нових робочих місць для задоволення потреби працездатної молоді в

роботі. Для цього розроблена система податкових і кредитних (у тому числі закордонних) заходів для стимулювання збереження та створення нових робочих місць на підприємствах, особливо у сфері послуг; заходи з перерозподілу трудових ресурсів між галузями й регіонами, між професійними групами, з формування системи професійного навчання та перенавчання робочої сили.

Основними засобами такого вдосконалення політики зайнятості населення в Україні є Державна програма зайнятості населення, для найбільш ефективного регулювання зайнятості населення та молоді розробляють і впроваджують регіональні програми зайнятості, які більш адаптовані до регіональних особливостей ринку праці.

Подібну програму має і Донецька область. Мета цієї програми – сприяти формуванню та розвитку продуктивної зайнятості в умовах реформування економіки та здійснення соціального захисту безробітних у процесі впровадження системи загальнообов'язкового соціального страхування на випадок безробіття. Ця програма спрямована на створення нових і ефективне використання наявних робочих місць, особливо в шахтарських регіонах області та містах з моноструктурною економікою; забезпечення державних гарантій працевлаштування молоді (зокрема випускників шкіл, професійно-технічних закладів, дітей-сиріт, звільнених зі строкової служби). У програмах зайнятості у Донецькій області необхідно узагальнити конкретні заходи (рис.).

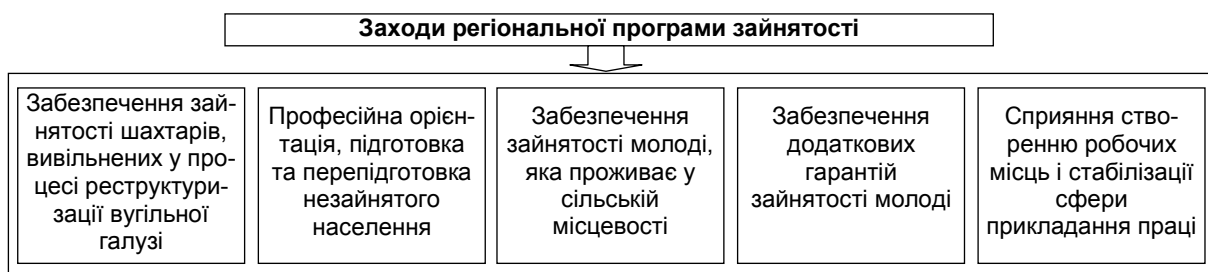

Рис. Конкретні заходи програми зайнятості Донецького регіону

Головне завдання програмних заходів полягає у забезпеченні сприятливих податкових, інвестиційних, фінансово-кредитних та інших

умов господарювання для підприємств, організацій, установ усіх форм власності. Необхідно визначити, що формування державної

програми зайнятості має подвійний характер. З одного боку, її розробляють знизу, узагальнюючи регіональні програми, з іншого – державну програму зайнятості формують згори, узагальнюючи завдання, які здебільшого визначають тільки на загальнодержавному та межрегіональному рівнях.

У процесі формування програм розробляють законодавчі акти, удосконалюють систему управління, координацію фінансових витрат на реалізацію заходів економічної і соціальної політики у сфері зайнятості, підвищують рівень її наукового обґрунтування [3].

Цілі програм зайнятості – реалізація за допомогою методів активного й пасивного регулювання молодіжного ринку праці. Крім традиційних методів (створення нових робочих місць, організація оплачуваних суспільних робіт; професійне навчання кадрів; надання кредитів та створення робочих місць на територіях пріоритетного розвитку, надання безвідсоткової позики безробітним), доцільно використовувати й інші методи регулювання зайнятості: стимулювання створення робочих місць, пільгове оподаткування та кредитування, пільгове забезпечення матеріальними ресурсами, гарантування збуту продукції; прямі виплати підприємству за кожного прийнятого працівника, збільшення тривалості шкільної освіти та професійного навчання тощо. Але неможливо розробити політику зайнятості без прогнозування ринку праці молоді, який, у свою чергу, неможливо скласти, якщо не складено прогноз соціально-економічного розвитку підприємства (міста, регіону, держави) на майбутній період.

Безперервний процес прогнозування тенденцій і змін молодіжного ринку робочої сили є засобом підвищення наукового рівня планування і є важливою складовою системи управління трудовими ресурсами, необхідного підвищення ефективності та дієвості рішень в області регулювання зайнятості та соціального захисту населення віком до 35 років. Однією з найважливіших проблем підвищення якості розробки програм зайнятості населення є створення інформаційно-статистичного банку даних для розробки плану технічного та соціально-економічного розвитку усіх

форм власності та регулювання ринку праці. Сьогодні використовують не завжди цивілізовані форми й методів регулювання економіки, непродуману та соціально-неорієнтовану комерціалізації виробничих та інфраструктурних об'єктів, а через відсутність адекватної інформаційно-статистичної бази та юридично-правового законодавства, необхідних для забезпечення ринкових перетворень, трапилися значні негативні зміни в економіці країни, що стало джерелом напруги на ринку праці. Особливо гостро негативні наслідки проявляються у моногосподарчих містах Донбасу, де переважають вугільні підприємства, як правило, з застарілою технікою і технологією та обмеженими запасами вугілля. Невирішеність багатьох питань взаємодії між галузевими органами, зв'язування галузевих заходів із соціально-економічним розвитком територій, схемами розвитку та розміщення виробничих сил вугільних регіонів з регіональними програмами спричиняє виникнення трудових конфліктів у сфері зайнятості населення і праці. Це об'єктивно свідчить про необхідність формування системи інформаційного забезпечення органів державної виконавчої влади та служби зайнятості для прогнозування і планування соціально-економічних показників розвитку територій (регіонів, міст) і регулювання ринку праці молоді.

Вихідними даними для вирішення цих питань є:

- професійно-кваліфікаційна та посадова структури персоналу за останні 5–10 років, за допомогою яких встановлюються закономірності зміни складу робочих за професіями і кваліфікаціями спеціалістів і керівників;
- поява нових професій (спеціальностей, посад), ріст (скорочення) робочих (спеціалістів) за конкретними професіями або спеціальностями;
- плани змін форм власності (господарювання), упровадження нової техніки і технології, структур управління, організацій виробництва та праці;
- плани виробництва продукції за обсягом і номенклатурою виробів відповідно до замовлення держави й договорів на поставку іншим

споживачам різних форм власності, у тому числі й на зовнішній ринок;

- кількість і тип обладнання, нормативи його обслуговування та режими роботи;
- фактична чисельність робочих (спеціалістів) за професіями (спеціальностями), звільнення їх через зміну форм власності або господарювання, скорочення виробництва тощо;
- кількість робочих місць за категоріями персоналу, додаткова потреба у них або скорочення, за видами зайнятості, соціально-демографічними показниками;
- показники достатності структурних виробничих підрозділів і функціональних служб кваліфікованими робочими та спеціалістами [4].

Проблеми регулювання молодіжного ринку праці можна успішно вирішити за умови створення системи систематичного й постійного моніторингу (спостереження) ходу реалізації заходів, які були передбачені у програмах зайнятості населення. Для здійснення аналізу й контролю за реалізацією заходів доцільно сформувати інформаційно-статистичний банк даних і науково зумовлену систему постійного спостереження, збору, систематизації і оцінки інформації, яка характеризує стан усіх параметрів виконання програми зайнятості населення на базі створення ієрархічної супідрядної висококомп'ютеризованої єдиної національної системи моніторингу ринку праці молоді. Метою такої системи моніторингу є постійне системне спостереження зміни ситуації на ринку праці держави, регіонів, міст [5].

Основні функції з реалізації державної політики зайнятості молоді, професійної орієнтації, підготовки і перепідготовки, працевлаштування та соціальної підтримки тимчасово непрацюючих громадян покладена державна служба зайнятості, діяльність якої здійснюється під керівництвом Міністерства праці та соціальної політики України, місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування. Регулювання правового становища державних службовців, які працюють у зазначених підрозділах державної служби зайнятості, здійснюють відповідно до Закону

України «Про державну службу» [6]. Служба зайнятості України відразу формувалася як централізовану державну систему на правовій основі Закону України про зайнятість населення і на базі широко розгалуженої державної служби працевлаштування з використанням її матеріально-технічної бази, системи обліку й кадрового складу працівників [7].

Але слід визначити, що Законом України «Про зайнятість населення» не визначені функції служби зайнятості в частині проведення заходів психологічної підтримки й захисту безробітних і незайнятого населення, формування психологічної готовності населення до роботи в умовах ринкових відносин; не передбачена участь підприємств і організацій у розробці районних програм зайнятості, хоча ці програми слід розробляти на базі даних підприємств; не передбачено створення системи інформаційного забезпечення населення через засоби масової інформації (радіо, телебачення, преса, спеціальні видавництва й т. п.) по всіх напрямках діяльності служби зайнятості, особливо по стану ринку праці та професійної інформації про особливості трудової діяльності по окремих професіях і спеціальностях.

Розглянемо структуру працевлаштування населення в Донецькій області за 2006–2010 рр. (табл. 1). З табл. 1 видно, що кількість осіб у віці 15–35 років, які перебували на обліку в службі зайнятості на початок року, значно зменшується на кінець звітної періоду за рахунок працевлаштування молоді службою зайнятості. Ці показники характеризують значні масштаби роботи регіональної служби зайнятості населення.

У роботі служби зайнятості населення можна виділити три основних напрямки роботи: працевлаштування населення, професійне навчання та громадські роботи. Розглянемо динаміку розподілу цих напрямків на ринку праці молоді Донецької обл. (табл. 2).

Резюмуючи вищенаведене, зазначимо, що сучасна програма зайнятості визначає загальні рамки стратегії сприяння зайнятості: її головні цілі, заходи для її досягнення, відповідні організації та часові горизонти. Однак усі ці цілі необхідно досягти на регіональному ринку праці молоді через застосування певних за-

ходів і тісного співробітництва центрального, регіонального та міського керівництва, підприємств і асоціацій підприємців, профспілок і державної служби зайнятості. Пріоритетним

напрямом політики зайнятості повинно бути сприяння створенню робочих місць, підприємницькій діяльності та гнучким формам зайнятості.

Таблиця 1

**Облік і працевлаштування молоді у віці 15–35 років по
Донецькому регіону за останні 5 років [8]**

Облікова позиція	Рік				
	2006	2007	2008	2009	2010
Перебувало на обліку ОЦЗ на початок року	23963	19463	15284	25562	18315
Зареєстровано ОЦЗ протягом звітного періоду	70612	69247	74134	60345	53573
Усього перебувало на обліку в службі зайнятості	94575	88710	89418	85907	71888
Працевлаштовано службою зайнятості	39772	44178	40545	24553	27974
Знято з обліку з інших причин	34206	28274	22517	41819	27505
Перебуває на обліку на кінець звітного періоду	19463	15284	25562	18315	15707
Мають статус безробітного	18704	14521	24029	17975	15248

Таблиця 2

**Активні напрями діяльності служби зайнятості на молодіжному ринку
праці у Донецькій області за 9 місяців 2010 р. [8]**

Напрямок діяльності	Незайнята молодь		Зайнята молодь	
	у віці до 35 років	у віці до 18 років	студенти НЗ	учні ЗОШ
Чисельність осіб, охоплених профорієнтаційними послугами	52845	405	58336	51802
Надано послуг усього	238893	1827	66433	59577
Профінформаційні	148084	1266	41780	36002
Профконсультаційні	90247	560	24653	23575
По профвідбору	562	1	–	–

Розглянута діяльність регіональної служби зайнятості населення показує значні масштаби роботи, яку вона проводить відповідно до діючого законодавства, як на рівні держави, так і обласних районних міських відділень. Однак не лише від роботи цієї служби залежить рівень безробіття, на нього впливають ще багато показників (політика держави в цьому питанні, економічна ситуація в регіоні, попит на робочу силу).

ЛІТЕРАТУРА

1. Історія Економічних учень : підручник / за ред. Л. Я. Корнійчук, Н. О. Татаренко. – К. : КНЕУ, 1999. – 564 с.
2. Кейнс Дж. М. Общая теория занятости, процента и денег / Дж. М. Кейнс. – М. : Прогресс, 1978. – 468 с.
3. Богиня Д. П. Основи економіки праці : навч. посіб. / Д. П. Богиня, О. А. Грішнова. – К. : Знання-Прес, 2000. – 313 с.
4. Петюх В. М. Ринок праці та зайнятість : навч. посіб. / В. М. Петюх. – К. : МАУП, 1997. – 120 с.
5. Регулирование занятости населения крупного промышленного региона / С. П. Калинина, И. Д. Крыжко, Н. Д. Лукьянченко, Г. А. Черниченко. – Донецк : ИЭП НАН Украины, 1998. – 176 с.
6. Про державну службу : Закон України від 16.12.1993 р. № 3723-ХІІ / Верховна Рада України. – К., 1993.
7. Про зайнятість населення : Закон України від 1.03.1991 р. № 803-ХІІ / ВР України. – К., 1992.
8. Донецька обласна служба зайнятості [Електронний ресурс] : [офіційний сайт]. – Режим доступу : <http://www.dcz.gov.ua>. – Назва з екрана.